

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВУ ВОЛЕЙБОЛЬНОЇ КОМАНДИ ПІДЛІТКІВ

Караулова С.І., Олійник І.С.

Запорізький національний університет

Олійник М.О.

Запорізький державний медичний університет

Метою дослідження стало визначення і теоретичне обґрунтування рівня розвитку колективу волейбольної команди підлітків та особливостей формування колективу волейбольної команди підлітків, та його впливу на життя людини. У дослідженні брали участь 12 спортсменів, календарний вік 12 - 15 років. Результати проведеного дослідження дозволили констатувати, що в колективі волейбольної команди підлітків переважає сприятлива атмосфера в групі, бадьорий, життєрадісний тон, членам колективу подобається бути разом, успіхи чи невдачі товаришів викликають співпереживання, тобто морально - психологічний клімат в групі та міжособистісні відносини в групі знаходяться на достатньо високому позитивному рівні.

Ключові слова: волейбол, колектив, формування колективу, волейбольна команда підлітків.

Караулова С.И., Олейник И.С., Олейник М.А. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КОЛЛЕКТИВА ВОЛЕЙБОЛЬНОЙ КОМАНДЫ ПОДРОСТКОВ *Запорожский национальный университет, Запорожский государственный медицинский университет*

Целью исследования стало определение и теоретическое обоснование уровня развития коллектива волейбольной команды подростков и особенностей формирования коллектива волейбольной команды подростков, и его влияния на жизнь человека. В исследовании принимали участие 12 спортсменов, календарный возраст 12 - 15 лет. Результаты проведенного исследования позволили констатировать, что в коллективе волейбольной команды подростков преобладает благоприятная атмосфера в группе, бодрый, жизнерадостный тон, членам коллектива нравится быть вместе, успехи или неудачи товарищей вызывают сопереживание, то есть морально - психологический климат в группе и межличностные отношения в группе находится на достаточно высоком положительном уровне.

Ключевые слова: волейбол, коллектив, формирование коллектива, волейбольная команда подростков.

Karaulova S.I., Oleynik I.S., Oleynik M.A. PECULIARITIES OF FORMATION OF THE COLLECTIVE VOLLEYBALL TEAMS OF TEENAGERS *Zaporozhye National University, Zaporozhye State Medical University*

The aim of the study was to determine the theoretical justification and the level of development of the collective's volleyball team of teenagers and features of the formation team volleyball team of teenagers and their impact on human life. The study involved 12 athletes, calendar age 12 - 15 years. The results of the studies have stated that in the team's volleyball team dominated teen favorable atmosphere in the group, jovial, cheerful tone, team members enjoy being together, the success or failure of comrades call empathy, that is moral - psychological climate in the group and interpersonal relations in the group is a sufficiently high positive level.

Key words: volleyball, collective, formation of the collective, volleyball team of teenagers.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Внаслідок зміни суспільних орієнтирів та відносин, усталена система цінностей і способу життя сьогодні об'єктивно потребує певного переоцінювання й усвідомленого осмислення. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування спортивного колективу, з метою формування у підлітків сталих тенденцій у поведінці, здатності до взаємодії, соціальної зрілості, розвитку та становлення особистості в колективі однолітків на протязі спортивної діяльності [1,2].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В сучасних наукових працях з проблеми дослідження колективу та процесу його формування було показано, що найбільш вивченими є такі аспекти: психологія команди (Разімов А.П.), психологія в сучасному спорті (Кретті Б.Д.), психологія фізичного виховання і спорту (Гогун Є.М., Мартянов Б.І.), соціальний розвиток особистості в колективі (Русова С., Сухомлинський В., Ушинський К.), структура колективу (Селевко Г.), організація життєдіяльності в колективі (Новикова Л.), онтологія колективної дії (Белл Д.), виховання особистості через колектив (Юдіна К., Якшина С.), дитина в колективі однолітків (соціальний аспект підготовки

до школи) (Якименко Л.), соціалізація особистості через колектив (Бех І.) тощо [2,3,5,7].

Констатуючи суттєвий внесок вітчизняних та зарубіжних вчених у дослідженні процесу формування колективу, зазначимо, що питання визначальної ролі колективу у розвитку підлітка - волейболіста та формування умінь колективної взаємодії потребує більш ґрунтовного наукового аналізу [4].

МЕТА СТАТТІ

Визначення і теоретичне обґрунтування рівня розвитку колективу волейбольної команди підлітків та особливостей формування колективу волейбольної команди підлітків, та його впливу на життя людини.

МЕТОДИ, ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження психологічних особливостей міжособистісних стосунків було проведено в команді волейболісток (12 спортсменок), віком 12 – 15 років, які тренуються в Запорізькій спеціалізованій школі № 7.

З метою вивчення міжособистісних відносин в колективі волейбольної команди підлітків використовувалися такі методики:

- 1) Методика Ф. Фідлера - "Атмосфера в групі" [2,3].
- 2) Оцінка морально - психологічного клімату в колективі (за Лутошкіним Л.М.) [2,6].
- 3) Діагностика рівня розвитку міжособистісних відносин у групі.
Опис методики Ф. Фідлера - "Атмосфера в групі"[3,6].

У методиці приведені протилежні за змістом пари слів, за допомогою яких можна описати атмосферу в групі. Чим ближче до правого чи лівого слова в кожній парі досліджуваний розташовує знак "X", тим більше на його думку вираженою є ознака у команді.

Опис методики "Оцінка морально - психологічного клімату в колективі (за Лутошкіним)".

Мета: Діагностика морально - психологічного клімату колективу.

Методика складається з 20 суджень, згрупованих у 10 пар. Спортсменкам було запропоновано, уважно перечитавши кожне з подвійних висловлювань, обрати те з них, яке є найбільш типовим для характеристики групи.

Опис методики "Діагностика рівня розвитку міжособистісних відносин у групі".

Членам волейбольної команди підлітків була запропонована серія тверджень, які охоплюють численні сторони взаємин у групі. При цьому ступінь вираженості якостей, закладених в ситуаціях, дозволяла визначити, на якому рівні розвитку перебуває дана група (низькому, середньому, високому або корпоративно-егоїстичному).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Методика Ф. Фідлера - "Атмосфера в групі" показала, що в цілому атмосфера в групі волейбольної команди підлітків сприятлива (див. таблицю 1). В анкеті спортсменам були запропоновані варіанти відповідей від найпозитивнішої (від 1) до найнегативнішої (до 7). Було виявлено, що в сумі усі члени команди відповіли 1 – 39 разів, 2 - 37 разів, 3 - 19 разів, 4 - 16 разів, 5 - 7 разів, 6 - 1 раз та 7 - теж 1 раз. На підставі цього було виявлено, що атмосфера в команді для більшості членів команди знаходиться на позитивному рівні, окрім Стародуб К., яка відповіла, що в групі переважає нудьга. Пізніше було виявлено, що вона відповіла саме так тому, що займатися волейболом її змушують батьки.

Результати методики Ф. Фідлера - "Атмосфера в групі"

Варіанти відповідей	Номера питань										Кількість відповідей
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	4	1	3	5	4	3	4	5	6	4	39
2	2	6	4	3	5	3	2	5	2	5	37
3	4	1	1	2	1	0	5	1	2	2	19
4	2	2	3	0	1	5	0	1	1	1	16
5	0	2	1	1	1	1	1	0	0	0	7
6	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1

Завдяки методиці "Оцінка морально - психологічного клімату в колективі (за Л.М. Лутошкіним)" було виявлено, що на думку багатьох членів команди в колективі переважає бадьорий, життєрадісний тон, членам колективу подобається бути разом, успіхи чи невдачі товаришів викликають співпереживання та інше. Але також було виявлено, що Стародуб К. вважає, що інколи кожен нетерпимий до думки товаришів; Саркісова Є. вважає, що в більшості випадків члени команди байдужі один до одного; Бородин І. відповіла, що інколи успіхи викликають заздрість, невдачі - зловтіху. Завдяки цьому дослідженню було виявлено, що позитивних балів (відповідей) - 4, а негативних - 232. Тобто: $232 - 4 = 228$; $228 / 10 = 22,8$

На підставі цього можна судити, що в цілому в колективі волейбольної команди підлітків морально - психологічний клімат знаходиться на достатньо високому позитивному рівні (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Результати методики "Оцінка морально - психологічного клімату в колективі"

П.І.	Номера питань										Позитивні бали	Негативні бали
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Величко Є.	-2	-2	-2	-1	-2	-2	0	-1	-2	-1	0	15
Малая А.	-2	-3	-2	-3	-3	-3	-1	-2	-1	-3	0	23
Попова К.	-2	-1	-2	-3	-3	-2	-3	-1	-2	-3	0	22
Дьякова Т.	-2	-2	-2	-2	-2	-1	-3	-3	-2	-2	0	21
Пацация Л.	-3	-2	-3	-3	-2	-2	-2	-2	-3	-3	0	25
Стародуб К.	-3	0	-1	-2	+1	-2	-2	-2	0	-1	1	13
Хузинская А.	-2	-2	-2	-1	-1	-2	-2	-1	-2	-1	0	16
Гуцаленко А.	-2	-2	-3	-3	-3	-3	-3	-2	-3	-3	0	27
Олейникова А.	-2	-2	-3	-2	-3	-3	-3	-2	-3	-2	0	25
Блисковка А.	-2	0	-1	-2	-3	-3	-3	-2	-2	-3	0	21
Саркисова Є.	-1	0	-1	-3	0	0	0	-2	-2	+2	2	9
Бородин І.	-2	-2	0	+1	-2	-2	-3	-1	-1	-2	1	15
Сума балів											4	232

Методика "Діагностика рівня розвитку міжособистісних відносин у групі" показала, що рівень розвитку міжособистісних відносин у групі знаходиться на високому позитивному рівні (див. таблицю 3). Завдяки цієї методиці були отримані такі результати: відповідей А - 134, В - 125, С - 36, D - 41, що є підтвердженням високого рівня позитивних міжособистісних відносин в групі.

Таблиця 3

Результати методики "Діагностика рівня розвитку міжособистісних відносин у групі"

Варіанти відповідей	Кількість відповідей
А	134
В	125
С	36
D	41

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, нами була досліджена одна з актуальних проблем сьогодення - формування колективу на прикладі волейбольної команди підлітків. На підставі проведеної дослідницько - експериментальної роботи можна зробити висновки, що в колективі волейбольної команди підлітків переважає сприятлива атмосфера в групі, бадьорий, життєрадісний тон, членам колективу подобається бути разом, успіхи чи невдачі товаришів викликають співпереживання, тобто морально - психологічний клімат в групі та міжособистісні відносини в групі знаходяться на достатньо високому позитивному рівні. Подальше дослідження передбачається проводити в напрямку розширення вікових меж спортсменок, які займаються волейболом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.П. Колектив як чинник виникнення унікальної ситуації виховання особистості // Дир . шк. - 2002. - № 6 (лют.). - 148 с.
2. Гогун Є.М., Март`янов Б.І.- Психологія фізичного виховання і спорту: Учеб. посібник для студ. вищ. пед. навчань, закладів. - М.: Видавничий центр «Академія», 2000. - 288с.
3. Кретті Б.Д. Психологія в сучасному спорті. - М .: ФіС, 2000. - 224с.
4. Мельничук Т.О. Лідерство в групі, колективі як інструмент і мотив розвитку особистості // Рідна школа. - 2000. - № 5. - 188 с.
5. Погоріла І.С. Проблеми особистості та колективу в системі виховної роботи // Рідна школа. - 2002. - № 6. - 197 с.
6. Разімов А.П. Психологія команди. - М .: вища школа, 2003. - 423 с.
7. Сметанській М.О., Галузьяк В.О. Проблема виховання особистості у колективі в теоретичній спадщині А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського // Рідна школа. - 2002. - № 8-9. - 214 с.

Опубліковано:

Караулова С. **Особливості формування колективу волейбольної команди підлітків** / С. Караулова, І. Олійник, М. Олійник // Фізична культура, спорт та здоров'я нації. - 2014. - Вип. 18(1). - С. 380-384.